

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Závěrečná publikace

k projektu

**ZŠ Boženy Němcové - centrum podpory žáků ze sociokulturně
znevýhodněného prostředí**

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.2.12/03.0018

www.cepoza.webnode.cz

Přerov 2012

Mgr. Bronislava Valentová a kol.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

1. Úvod
2. Zdůvodnění potřeby
3. ZŠ Přerov, Boženy Němcové 16
4. Cíle projektu
5. Klíčové aktivity
 - ✓ Speciálně pedagogické služby
 - ✓ Psychologické služby
 - ✓ Kariérové poradenství
 - ✓ Podpora volnočasových aktivit
 - ✓ Zavedení nových forem práce
6. Prezentace výzkumu „Vliv ŠPP na edukaci romského žáka“
 - ✓ Školní poradenské pracoviště
 - ✓ Metodologie
 - ✓ Popis výzkumného problému
 - ✓ Cíle výzkumu
 - ✓ Výzkumné šetření
 - ✓ Interpretace zjištěných skutečností
7. Závěr

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. ÚVOD

Tento projekt realizuje ZŠ Přerov, Boženy Němcové 16 již od 1. 11. 2010 a je reakcí na situaci žáků školy, kteří jsou ohroženi předčasným odchodem ze vzdělání.

Díky tomuto projektu bylo na ZŠ B. Němcové vytvořeno školní poradenské pracoviště, ve kterém jsou zaměstnáni odborníci napomáhající vytvoření rovných příležitostí dětí znevýhodněných sociálním prostředím, ve kterém vyrůstají. Dále byli proškoleni pedagogové na 1. i 2. stupni této ZŠ ve vzdělávací metodě „Začít spolu“. Toto proškolení společně s nabízenou speciálně pedagogickou a psychologickou podporou pomáhá pedagogům lépe zvládat obtížnost práce s touto specifickou skupinou žáků. Kromě žáků se sociálním znevýhodněním se tato podpora také velmi osvědčila u žáků se specifickými vzdělávacími potřebami, konkrétně u žáků s poruchami chování, ADHD apod. V období realizace bude nakoupeno také vybavení učeben včetně interaktivní tabule a další např. didaktické pomůcky.

Cíle projektu:

- Vytvoření fungujícího vzdělávacího centra
- Speciálně pedagogické služby pro žáky
- Psychologické služby pro žáky
- Poradenské služby pro rodiče, děti, učitele i pro pomáhající organizace
- Realizace volnočasových aktivit pod vedením pedagoga

Ukončení projektu: 30. 6. 2012

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. Zdůvodnění potřeby

Evropský soud pro lidská práva v listopadu 2007 rozhodl, že Česká republika diskriminovala romské děti tím, že je umísťovala do zvláštních škol. Ty poskytují podprůměrné vzdělání. Česká republika má na základě tohoto rozsudku povinnost přijmout nápravná opatření. Vzhledem k těmto skutečnostem je zřejmé, že je nutné hledat cesty, jak romské žáky udržet v hlavním vzdělávacím proudu, hledat a odstraňovat příčiny jejich školní neúspěšnosti a vytvořit takové podmínky na školách, aby byly ve vzdělávání úspěšné.

Selhávání romských žáků v hlavním vzdělávacím proudu většinou nepramení z mentálního postižení žáků, ale z faktu, že tyto děti nemají ty pravé sociální a pracovní návyky, které jsou nevyhnutelným předpokladem pro úspěšné zaškolení (např. základní všeobecné vědomosti a zručnost, jazyková způsobilost a slovní zásoba, zkušenosti s grafickým projevem, ale i základní hygienické návyky apod.). Z uvedených důvodů vyplývá, že bezprostřední start těchto dětí v podmínkách standardní školní přípravy je neefektivní. Strach z náročnosti a školních neúspěchů pak nutí rodiče, aby dali přednost lehčímu typu školy, která je zaměřena na vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

Je zřejmé, že standardní školní příprava, která je poskytována intaktní skupině žáků, je pro tyto děti nedostatečná. Pokud chceme zařadit tyto děti do hlavního vzdělávacího proudu, musíme jim také připravit takové podmínky, aby se mohly rozvíjet správným směrem. V ideálním případě by měla fungovat inkluzivní škola, která by přizpůsobovala metody a požadavky každému dítěti a pracovala s kolektivem celé třídy tak, aby vyhověla potřebám všem jejich žáků. Dnešní škola však není dostatečně připravena a učitelé nejsou zvyklí používat specifické pedagogické principy ve vyučování. Věříme, že zapojením školního speciálního pedagoga a psychologa do výuky, proškolením pedagogů a zajištěním odpovídajícího vybavení je možné minimalizovat deficity vzniklé sociálním znevýhodněním.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. ZŠ Přerov, Boženy Němcové 16

ZŠ Přerov, Boženy Němcové 16, je škola, která vzdělává své žáky podle RVP ZV a ŠVP „Škola pro všechny“, v současné době ji navštěvuje 176 žáků. Ve škole také funguje přípravný ročník, jsou zde zaměstnáni asistenti pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním. Tato základní škola je specifická složením svých žáků. Jsou to žáci většinou romští, sociálně znevýhodnění, nebo děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Všichni tito žáci vyžadují speciální přístup pedagogů. Žáků, kteří nepotřebují žádný speciální přístup má tato škola jenom 20 %. Pedagogové integrují žáky se sluchovým postižením, s projevy dyslexie, dysgrafie, dysortografie a s hyperkinetickým syndromem. Navzdory tomuto specifickému složení žáků nemá tato škola podporu ze strany státu v podobě snížení počtu dětí ve třídách, nebo finanční pomoc na provoz a materiální zabezpečení. V současné době fungování školy podporuje pouze Magistrát města Přerova, který ze svého rozpočtu přispívá na provozní náklady.

Na plný úvazek zde, díky projektu „ZŠ Boženy Němcové – centrum podpory žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí“, pracuje školní speciální pedagog a na poloviční úvazek školní psycholog. Tito odborníci pomáhají učitelům zvládat náročnost vzniklou specifickým složením žáků, žákům ve vzdělávání a překonávání překážek a rodičům, kteří žádají o pomoc a radu.

Přestože má škola podporu Magistrátu, potýká se s tvrdou kritikou ostatních zastupitelů města i s nepochopením veřejnosti. Častými argumenty bývá to, že tito žáci by měli zvládat základní školu s takovým přístupem jako děti majoritní společnosti, a v případě, že nebudou stačit tomuto tempu, by měli nastoupit na základní školu praktickou. Někteří spoluobčané toto vnímají tak, že finance, které by měly sloužit všem řádným občanům, takto putují na suplování rodičovských povinností Romů. Na druhé straně jsou také zastupitelé, kteří vnímají tuto investici jako jednu z cest, jak řešit romskou problematiku ve městě, i když ne s okamžitým účinkem.

Protože si je vedení školy vědomo, že podpora Magistrátu je jenom dočasná, snaží se vzniklou situaci řešit zapojováním do dalších projektů Evropských sociálních fondů v rámci Operačního programu „Vzdělávání pro konkurenceschopnost“. V rámci tohoto programu se škole, ve spolupráci se Základní školou a Mateřskou školou Brno, nám. 28. října 22, podařilo získat prostředky na realizaci projektu „Inkluzivní vzdělávání žáků ve

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

školách spádových sociálně vyloučených lokalitách v tzv. romských školách“. Díky tomuto programu zde bylo od září 2010 do června 2012 možno snížit počty žáků ve třídě, využívat tzv. duálního vyučování a služeb sociálního pedagoga zaměstnaného na škole na celý úvazek. Je zřejmé, že všechny tyto aktivity řeší otázku vzdělávání romských dětí jenom dočasně a je na MŠMT, aby tuto problematiku řešila v budoucnu systémově. Oba projekty končí školním rokem 2011/2012.

Mimo tyto programy je také škola zapojena do dalších projektů:

- „Minimalizace šikany“

Cílem projektu Minimalizace šikany je ukázat cestu, jak účinně snížit výskyt šikany na škole. Jeho realizaci zajišťuje občanské sdružení Aisis, specializované na obecně prospěšné a vzdělávací programy. Odborným garantem a konzultantem celého projektu je etoped a psychoterapeut Dr. Michal Kolář, autor knih „Skrytý svět šikanování ve školách“ a „Bolest šikanování“, který se řešením šikanování zabývá již 25 let. Základní škola Přerov, Boženy Němcové 16 se zúčastnila tohoto projektu už v pilotní fázi a v současné době probíhá doškolení dalších pedagogů.

- „Vytváření pozitivního sociálního prostředí“

Cílem projektu je pomoc v preventivním působení na řešení negativních trendů výskytu rizikového chování u žáků a především podpořit a posílit pozitivní sociální prostředí v jednotlivých školách. Škola bude zapojená do sítě spolupracujících organizací a v rámci projektu proběhne mapování sociálního klimatu mezi žáky. Díky projektu bude podpořena inovace školního vzdělávacího programu, školních preventivních strategií a jejich evaluace. Realizátorem projektu je Moravskoslezský kraj.

- „Centra podpory inkluzivního vzdělávání“ (CPIV)

Základním cílem CPIV je podpora školských zařízení a škol, které by postupně měly dokázat samy zavádět vhodné nástroje, jež pomohou naplňovat individuální vzdělávací potřeby každého dítěte. CPIV poskytuje škole konzultační a poradenskou pomoc v oblasti psychologických a speciálně-pedagogických služeb, sociálního poradenství a prevence sociálně patologických jevů. Pracovníci CPIV dále poskytují odbornou pomoc při podávání projektů, konstrukci Individuálních vzdělávacích plánů a tzv. Školního podpůrného plánu, zprostředkovávají vzdělávání pedagogickým sborům, nakupování

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

pomůcek na podporu inkluzivního vzdělávání. Realizátorem projektu je Institut pedagogicko-psychologického poradenství.

- „Multikulturní výchova 400x na českých školách“

Projekt reaguje na potřebu podpořit multikulturní výuku a vytvořit vzdělávací materiál pro výuku multikulturní výchovy na základních a středních školách. Tento materiál bude speciálně vypracován pro potřeby pedagogů, kteří multikulturní výchovu vyučují. Bude se skládat ze 4 DVD a metodického pokynu pro učitele. ZŠ Boženy Němcové se účastní pilotní fáze, ve které budou pedagogové proškoleni v oblasti multikulturní výchovy a interkulturní komunikace. Realizátorem projektu je Občanské sdružení Slovo 21.

Také spolupráce se státními i nestátními neziskovými organizacemi je vhodným doplňkem k práci pedagogů. Škola velmi úzce spolupracuje s Odborem sociálně právní ochrany dětí, Městskou policií, Policií České republiky, Střediskem výchovné péče, Charitou, Armádou spásy, Člověkem v tísní, Agenturou pro sociální začleňování.

I když vedení školy dělá vše proto, aby svým žákům vytvořil ideální podmínky ke vzdělávání, musí řešit existenční problémy. Každý rok zřizovatel školy zvažuje její zrušení pro nízký počet žáků. Tato nejistota způsobuje napjatou atmosféru a nestabilitu pedagogického sboru. Investice do vzdělávání pedagogů je pak méně efektivní.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. Cíle projektu

- Umožnit žákům školy, kteří jsou ohroženi předčasným odchodem ze vzdělání, lepší přístup ke vzdělání
- Posílit individuální přístup
- Minimalizovat rozdíly vzniklé méně podnětným rodinným prostředím
- Podílet se na vytváření inkluzivního prostředí ve škole
- Posílit dobré klima ve třídách
- Poskytnout poradenské služby žákům, rodičům i pedagogům
- Minimalizovat sociálně-patologické jevy
- Proškolit pedagogické pracovníky a zavést výuku podle vzdělávacího programu Začít spolu
- Prohloubit spolupráci s pomáhajícími organizacemi

Hlavním cílem projektu bylo zkvalitnění výuky s ohledem na zvýraznění multikulturních a integračních prvků společnosti. Zavedení speciálních vzdělávacích služeb a vytvoření inkluzivního školního prostředí, které by přispělo k celkovému zvýšení školní úspěšnosti těchto dětí v hlavním vzdělávacím proudu a následně by vytvořilo lepší podmínky k integraci.

Mezi specifické cíle projektu (vytvořením nových pracovních míst a poskytováním nadstandardních služeb speciálního pedagoga a psychologa) patřilo minimalizovat předčasný odchod ze vzdělání žákům, kteří jsou znevýhodněni méně podnětným prostředím, ve kterém vyrůstají.

Také zajištění odpovídajícího vybavení mělo umožnit dětem z nepodnětného prostředí lépe zvládnout učivo RVP ZV a prohloubit jejich praktické dovednosti.

Mezi důležité prvky projektu patřilo ukázat žákům možnosti dalšího vzdělávacího a kariérního růstu, vhodně je motivovat k dalšímu studiu, aby se stali konkurenceschopnou pracovní silou a zapojili se tak lépe do společnosti.

Díky proškolení pedagogů a zavedení principů vzdělávacího programu Začít spolu, by mělo dojít k rozvoji kompetencí zaměřených na individuální přístup k dítěti, který prosazuje a umožňuje inkluzi dětí se speciálními potřebami a osvědčuje se u dětí z různých etnických menšin.

K naplnění těchto cílů bylo vytvořeno školní poradenské pracoviště.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5. Školní poradenské pracoviště

Koncepcí školního poradenského pracoviště ve škole je samostatná poradenská činnost, která není přímou součástí vzdělávací činnosti školy. Poskytování těchto poradenských služeb je zpracováno do vyhlášky č.72/2005 sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Poradenské služby ve škole jsou obvykle realizovány:

- výchovným poradcem
- školním metodikem prevence
- školním speciálním pedagogem
- školním psychologem

Standardní činnosti poradenských pracovníků školy zahrnují komplexní služby, které jsou poskytovány žákům, jejich zákonným zástupcům a pedagogickým pracovníkům.

Cíle školního poradenského pracoviště:

- zkvalitnit sociální klima škol
- pracovat se všemi subjekty školy i s dětmi, které nemají problémy a vytvořit tak širokou základnu preventivní činnosti
- posílit průběžnou a dlouhodobou péči o děti s neprospěchem a vytvořit předpoklady pro jeho snižování
- umožnit neodkladné řešení problémů spojených se školní docházkou
- sledovat účinnost preventivních programů aplikovaných školou a vytvořit metodické zázemí pro jejich vytváření
- poskytovat metodickou podporu při aplikaci psychologických a speciálně pedagogických postupů
- koordinovat služby s ostatními poradenskými zařízeními

Součástí náplně práce členů ŠPP je i spolupráce na definování rolí v intencích cílů projektu. Poradenští pracovníci se tedy sami aktivně podílejí na formování ŠPP, aktivně se zapojují do dění školy, přicházejí s novými nápady a návrhy na fungování školního poradenství. Podílejí se na tvorbě metodických materiálů pro učitele. Na základě screeningu SVP žáků popisují a zřehledňují stav SVP žáků na naší škole a vyjadřují se k nastavení hranic inkluze.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Výchovný poradce

Vzhledem k požadavkům, které jsou kladeny na práci výchovného poradce, by tuto práci měli vykonávat učitelé dostatečně odborně, pedagogicky i osobnostně erudovaní. Výchovným poradcem je učitel, který absolvoval specializační studium pro výchovné poradce v rozsahu minimálně 250 hodin. Od roku 2009 si výchovní poradci, kteří nemají speciálně pedagogické vzdělání, musí toto specializační studium doplnit o studium „Kompetence výchovných poradců v oblasti péče o žáky se zdravotním postižením“ v rozsahu 63 hodin prezenční formou a 15 hodin samostudia doporučených doplňkových materiálů.

Úvazek učitele, který vykonává ve škole funkci výchovného poradce je snížen podle toho, kolik žáků je na dané škole. Např. při počtu žáků na škole do 150 je úvazek snížen o 1 hodinu týdně, při počtu žáků na škole do 250 je úvazek snížen o 2 hodiny týdně. Tento učitel by měl mít respekt u svých kolegů, žáků i u rodičů. Důležité jsou jeho komunikační schopnosti.

V náplni práce *výchovného poradce* je zakomponováno:

- kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní dráze žáka
- spolupráce se školskými poradenskými zařízeními (pedagogicko-psychologickými poradnami, speciálně pedagogickými centry, středisky výchovné péče) při zajišťování poradenských služeb přesahujících kompetence školy
- příprava podmínek pro integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- zabezpečení metodické pomoci pedagogickým pracovníkům školy v otázkách kariérového rozhodování žáků, integrace, individuálních vzdělávacích plánů, práce s nadanými žáky apod.
- poskytnutí rodičům a pedagogům informace o činnosti ostatních poradenských pracovníků školy i o dalších poradenských zařízeních v regionu, o jejich zaměření, kompetencích a o možnostech využívání jejich služeb

V případě, že ve škole není zaměstnán školní speciální pedagog, je to právě on - výchovný poradce, který vede veškerou dokumentaci, informuje učitele o speciálních vzdělávacích potřebách dětí, komunikuje s poradnami, rodiči a ostatními organizacemi zabývajícími se péčí o dítě.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Metodik prevence rizikového chování

Dalším odborníkem, který je součástí školního poradenského pracoviště, je *školní metodik prevence*. Tento odborník je učitel, který metodicky vede a koordinuje preventivní aktivity ve škole. Jeho pracovní úvazek není nijak krácen. Je žádoucí, aby měl vystudované specializační studium pro metodiky prevence v rozsahu minimálně 250 hodin. Preventivní aktivity jsou zaměřeny na záškoláctví, závislosti, vandalismus, sexuální zneužívání, zneužívání sektami, prekriminální a kriminální chování, rizikové projevy sebepoškozování, šikanu a další sociálně patologické jevy. Aktivity, které jsou zakomponovány v jeho náplni práce:

- spolupracuje se školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem
- spolupracuje s výchovným poradcem a třídními učiteli
- pomáhá vytvářet a realizovat program prevence zneužívání návykových látek a negativních jevů ve škole
- sleduje aktuální situaci ve škole a inovuje strategie přístupu k prevenci
- poskytuje odborné vedení a metodickou pomoc pedagogickým pracovníkům školy při realizaci preventivního programu školy a při provádění jednotlivých preventivních aktivit
- koordinuje poskytování vzdělávacích akcí pro pedagogy na dané škole
- spolupracuje s institucemi, které zajišťují odbornou pomoc v problematice prevence a zneužívání návykových látek
- zajišťuje informovanost žáků, rodičů nebo jejich zákonných zástupců o činnosti institucí, které poskytují pomoc dětem, které mají problémy se závislostmi nebo jinými negativními jevy v jejich sociálním vývoji
- spolupracuje se středisky výchovné péče, s krizovými centry a dalšími institucemi, které poskytují primární, sekundární i terciální péči ve státních i nestátních zařízeních
- ve spolupráci s dalšími odborníky poskytuje konzultační a poradenskou pomoc rodičům
- podílí se na akcích pořádaných školou v oblasti volno - časových aktivit
- pomáhá při vytváření nabídky volno - časových aktivit školy

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Školní speciální pedagog

Školní speciální pedagogové mohou pracovat například na komunikativních schopnostech žáků individuální logopedickou péčí, minimalizovat projevy dysporuch, spolupracovat s učiteli na vytvoření individuálních vzdělávacích plánů a participovat na vyhledávání vhodných metod a jejich zavedení do výuky. Spolu s ostatními pracovníky školního poradenského pracoviště a třídními učiteli se mohou podílet na dobrých sociálních vztazích mezi žáky i mezi žáky a učiteli. Služby, které v dané škole nabízí, jsou přizpůsobeny jejich specifikům. Jiné služby nabízí tento specialista v základní škole, kde se vzdělávají děti se sociálním znevýhodněním a jiné ve škole, ve které jsou integrováni žáci třeba s kombinovaným postižením.

Jeho pracovní náplň je vymezena takto:

- koordinuje speciálně-pedagogické poradenství ve škole
- připravuje podmínky pro integraci dětí se zdravotním postižením ve spolupráci s dalšími odborníky, dlouhodobě sleduje a pravidelně vyhodnocuje proces individuální integrace
- provádí speciálně-pedagogické diagnostické činnosti
- pomáhá vytvářet a koordinovat vznik individuálních vzdělávacích programů pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
- realizuje speciálně pedagogické vzdělávací činnosti a poskytuje reedukační péči žákům se speciálními vzdělávacími potřebami
- navrhuje a pomáhá realizovat opatření, která směřují ke zkvalitnění vzdělávací práce školy v oblasti speciální pedagogiky
- metodicky vede asistenta speciálního pedagoga
- poskytuje pedagogickým pracovníkům školy metodickou pomoc a odborné informace z oblasti speciální pedagogiky, pomáhá při jejich aplikaci
- koordinuje spolupráci se speciálně pedagogickým centrem a dalšími specializovanými pracovišti
- poskytuje poradenskou a konzultační pomoc rodičům žáků nebo jejich zákonným zástupcům

Práce školního speciálního pedagoga je velmi různorodá a tvořivá. Kromě standardních činností musí školní speciální pedagog pružně reagovat na momentální potřeby školy. V případě výskytu jakéhokoliv problému, který si vyžaduje speciálně

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

pedagogický zásah, musí vyhodnotit jeho závažnost a pracovat na jeho odstranění. Z pohledu tohoto odborníka je škola živý organismus, který se stále vyvíjí a pracuje.

Školní psycholog

Školní psycholog patří do týmu Školního poradenského pracoviště a společně s pedagogickými pracovníky se snaží optimalizovat podmínky učení pro dítě tak, aby zvládlo vzdělávací program podle svých sil a možností bez zbytečných stresů, nedorozumění a zklamání. Činnosti, které jsou zakomponovány do jeho pracovní náplně:

- Spolupráce se specializovanými školskými a dalšími poradenskými zařízeními, zejména pedagogicko-psychologickou poradnou, dále se zařízeními a institucemi zdravotnickými a sociálními, s orgány státními i nestátními, s organizacemi péče o děti a mládež apod.
- Depistáž a diagnostika výukových a výchovných problémů žáků a depistáž a diagnostiku nadaných žáků.
- Zjištění sociálního klimatu ve třídě.
- Poskytnutí krizové intervence žákům, pedagogům a rodičům.
- Individuální konzultace s žáky, kteří mají poruchy chování.
- Komunitní a skupinové práce s žáky pro minimalizaci jejich projevů nevhodného chování.
- Spolupráce se školním speciálním pedagogem a s pedagogickým sborem na prevenci syndromu vyhoření pedagogů a na posílení týmové spolupráce ve škole.
- Spolupráce s výchovným poradcem při kariérovém poradenství.

Mezi nadstandardní činnosti školního psychologa patří:

- Osvětová a vzdělávací činnost.
- Pomoc při organizaci zážitkové pedagogiky a volno časových aktivit.
- Pomoc s konkurzními řízeními vyhlašovanými školou.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

6. Klíčové aktivity

V rámci projektu „ ZŠ Boženy Němcové-centrum podpora žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí“ byly realizovány tyto klíčové aktivity:

- ✓ Speciálně pedagogické služby
- ✓ Psychologická podpůrná činnost
- ✓ Podpora budoucí kariéry
- ✓ Podpora volnočasových aktivit
- ✓ Zavedení nových metod a forem práce podle vzdělávacího programu Začít spolu

1) Poskytování speciálně pedagogických služeb

Podrobný popis realizace klíčové aktivity:

Cílem aktivity bylo za pomoci speciálně pedagogických služeb minimalizovat deficity žáků, vzniklé v důsledku socializace v sociálně znevýhodněném prostředí, kteří jsou ohroženi předčasným odchodem ze vzdělávání. Speciální pedagog prováděl depistáž a následně reedukační logopedickou péči. Poskytoval také individuální speciálně pedagogickou péči žákům se specifickými vzdělávacími potřebami. V rámci vyučovacího procesu rozvíjel pomocí moderních učebních pomůcek a postupů (interaktivní tabule, ICT, principy neformálního vzdělávání) schopnosti a vědomosti žáků, inkluzivní prostředí ve škole a pozitivní vztahy ve třídách. Díky včasnému odhalení selhávajících žáků pomocí speciálně pedagogické diagnostiky a včasnému zahájení reedukační péče by mělo být mnohem jednodušší udržet tyto žáky v hlavním vzdělávacím proudu.

Klíčová byla rovněž spolupráce s (třídními) učiteli a asistenty pedagoga, která měla vést k vytvoření jednotného pracovního postupu při práci s těmito žáky. Zároveň speciální pedagog poskytoval konzultace pro děti a rodiče a ukazoval žákům možnosti jejich dalšího studijního rozvoje.

Speciální pedagog po dohodě s pomáhajícími organizacemi poskytoval těmto organizacím speciálně pedagogické služby v rozsahu 1 hodiny týdně.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2) Psychologická podpůrná činnost

Podrobný popis realizace klíčové aktivity:

Cílem aktivity bylo za pomoci psychologických služeb aktivně pracovat s třídními kolektivy a předcházet projevům sociálně patologických jevů ve škole, budovat pozitivní klima ve škole a podílet se na včasné diagnostice poruch chování i učení. Psycholog v rámci své pracovní náplně poskytoval poradenské služby žákům, rodičům a pedagogům a pracovat s třídními kolektivy i jednotlivci v oblasti prevence sociálně patologických jevů.

Pomocí neformálního vzdělávání působil na třídní kolektivy a posiloval inkluzivní vnímání žáků a nepřímo tak působil na negativní vztahy ve třídě. Individuálně pracoval s jedinci s etopedickými problémy. Ve spolupráci s výchovným poradcem poskytoval kariérové poradenství žákům, kteří končí povinnou školní docházkou. V době zápisu do 1. třídy a při práci se žáky přípravného ročníku pomáhal učitelům při diagnostikování školní zralosti.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3) Kariérové poradenství

Podrobný popis realizace klíčové aktivity:

Jedná se o aktivitu usnadňující přechod žáků školy do vyššího stupně vzdělávání a minimalizaci rizika předčasného opuštění vzdělávacího systému. Činnosti realizované v rámci aktivity vycházejí z dosavadní praxe zaměstnanců školy.

Projekt vedl k jejich prohloubení, podstatnému rozšíření, systematizaci:

1) Motivace žáků ke studiu a odpovědné volbě povolání se naplňovala těmito činnostmi:

- a) do výuky (6. - 9. třída) byly zahrnuty neformální motivační programy zdůrazňující vztah mezi zaměstnáním a kvalitou života
- b) do volnočasových aktivit školy byly zařazeny interaktivní motivační semináře (s využitím modulů ověřených ve spolupracujících školách) a dále neformální kontakt s budoucími zaměstnavateli (žáci absolvovali exkurze u potencionálních zaměstnavatelů)
- c) do školy byli zváni hosté ze vzdělávacích institucí, absolventi jednotlivých středních škol, potencionální vzory pro žáky

2) Bilanční a osobnostní diagnostika, kariérové poradenství:

Cílem činnosti bylo zjištění osobní dimenze každého žáka 9. třídy, zjištění profesního zaměření a analýza schopností ke zvládnutí vytčeného cíle. Každému žákovi byl sestaven individuální plán, ve kterém byl stanovený program vzdělávání a uplatnění na trhu práce, popsána rizika a způsob jejich překonání; tento plán byl následně podrobně probrán s rodiči.

Inovativní činností projektu byla nabídka konzultací a koordinace dalších kroků v případě obtížného zvládnutí či rizika ukončení studia na střední škole po dobu jednoho roku po ukončení ZŠ. Tato pomoc bude při ukončení školní docházky nabídnuta každému žákovi a bude o ní informována také příslušná střední škola.

V případě potřeby využije ZŠ existujících kontaktů se žákem, s rodinou a se střední školou či učilištěm k intervenci vedoucí k udržení žáka ve vzdělávacím systému.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4) Podpora volnočasových aktivit

Podrobný popis realizace klíčové aktivity:

Podporu volnočasových aktivit škola poskytovala jako nadstandard k základnímu vzdělávání. Cílem bylo ukázat žákům nové možnosti trávení volného času, pomáhat jim ve studiu a rozvoji schopností i po skončení výuky, nebo v době mezi vyučováním, odstranit jejich případné nedostatky a podílet se tak ve vytváření inkluzivního prostředí i mimo rámec hlavního vzdělávacího procesu.

Nezbytným prostředkem pro realizaci aktivity bylo nákup drobného vybavení a spotřebního materiálu (míče, PC, výukový software, knihy, výtvarné potřeby, stolní hry a další). Aktivity budou směřovány tak, aby vytvářely motivující prostředí, posilovaly klíčové kompetence žáků a přispívaly k rozšiřování znalostí (např. rozvoj počítačové gramotnosti v ICT kroužku apod.)

Inovativní potenciál této aktivity spočívá v nastavení systému efektivního trávení volného času. Žáci dostanou možnost účastnit se zájmových mimoškolních kroužků a akcí, které budou rozvíjet jejich znalosti, připravovat je na výuku, ale i posilovat jejich soudržnost.

V této aktivitě budou pedagogové využívat materiální vybavení a specifické pomůcky pro přímou práci s cílovou skupinou v rámci organizace volnočasových aktivit. Tuto činnost budou realizovat v kroužcích, které by nemohly být realizovány bez nakoupení potřebného materiálu a pomůcek. Také organizace celoškolských akcí (např. sportovní turnaje, školní olympiády, taneční vystoupení apod.) pomůže posílit pozitivní atmosféru na škole a dobré vztahy mezi dětmi i mezi dětmi a učiteli.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5) Zavedení nových forem práce

Podrobný popis realizace klíčové aktivity:

Při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, mezi které patří i žáci sociálně znevýhodnění a děti různých národnostních menšin, je vhodné využívat i alternativní způsoby výuky. Například vzdělávací program Začít spolu (v mezinárodním označení Step by Step), který klade důraz na individuální přístup k dítěti, partnerství rodiny, školy a širší společnosti v oblasti výchovy a vzdělávání je vhodnou metodou výuky romských dětí. Využívá projektového učení, integrovanou tematickou výuku a podnětné prostředí ve třídě (viz. www.sbscr.cz).

K zavedení této vzdělávací metody bylo v první řadě potřeba proškolení pedagogické pracovníky a vytvořit výše jmenované podnětné prostředí ve třídě.

V rámci této aktivity se učitelé seznámili s konkrétními možnostmi individualizované výuky, naučili se připravovat individuální vzdělávací plány pro děti s ohledem k jejich vzdělávacím potřebám a pracovat s nimi v rámci plánů činností pro celou třídu. Pedagogové si v rámci uceleného vzdělávání osvojili metodiku vzdělávacího programu Začít spolu. Vzdělávání probíhalo v prostorách školy. Celková dotace pro učitele 1. stupně byla 42 hodin a pro učitele 2. stupně 32 hodin. Všechny semináře byly akreditované MŠMT, byly vedeny interaktivně, účastníci pracovali v malých skupinách metodami kooperativního učení.

K zavedení této metody do výuky bylo také nutné vytvořit pro žáky podnětné prostředí. Součástí této metody je práce v tzv. centrech aktivit. Tyto koutky jsou různě tematicky zaměřeny a vybaveny tak, aby podněcovaly děti k učení. V centrech se děti učí přímou zkušeností. Poskytují prostor jak pro samostatnou práci, tak pro práci ve skupinách. Děti se v nich učí od sebe navzájem, nápodobou a pozorováním. Tím, že pracují v malých skupinách, mohou spolu

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

7. Prezentace výzkumu „Vliv školního poradenského pracoviště na edukaci romského žáka“

Popis výzkumného problému

Tento výzkum byl je zaměřen na práci a osobnost školních speciálních pedagogů a školních psychologů, kteří působí na základních školách a pracují s romskými a sociálně znevýhodněnými žáky. V dnešní době je velký tlak na to, aby romští žáci byli vzděláváni v hlavním vzdělávacím proudu a proto je při hledání nových cest důležitá každá zpětná vazba.

Jako metoda výzkumu byl zvolen kvalitativní výzkum, konkrétně metoda ohniskové skupiny, ve které se jedná o formu skupinového rozhovoru s interakcí uvnitř skupiny. Šetření probíhalo v ZŠ Přerov, Boženy Němcové 16, ve které je školní poradenské pracoviště posíleno o školního speciálního pedagoga a školního psychologa.

Cíle výzkumu

Cílem celého výzkumu bylo zjistit, zda práce školního speciálního pedagoga a školního psychologa dokáže ovlivnit školní úspěšnost romského a sociálně znevýhodněného žáka v hlavním vzdělávacím proudu a jaké oblasti jejich podpory jsou pro pedagogické pracovníky důležité. Dalším cílem bylo zjistit, jak svou pozici ve škole vnímají samotní zaměstnanci školního poradenského pracoviště. Jaké podmínky ke své práci potřebují a co je zapotřebí k dobré spolupráci mezi nimi a učiteli.

Výzkumné šetření

Před začátkem šetření byly stanoveny cíle výzkumu a připraveny okruhy, které odpovídaly dané problematice.

Zkoumané okruhy

- ✓ Překážky ve vzdělávání romských a sociálně znevýhodněných žáků.
- ✓ Pohled na školní poradenské pracoviště a jeho funkce.
- ✓ Oblasti podpory pracovníků školního poradenského pracoviště.
- ✓ Komunikace mezi pracovníky školního poradenského pracoviště a učiteli.
- ✓ Celkový vliv školního poradenského pracoviště na školní úspěšnost romského a sociálně znevýhodněného žáka.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Rozhovor probíhal ve škole v místnosti, které je určena k setkávání pedagogů. Při rozhovoru pedagogové seděli u kulatého stolu, aby na sebe dobře viděli a dobře se slyšeli. Na rozhovor bylo vyčleněno 90 minut. Před začátkem byli pedagogové seznámeni s cílem a metodou výzkumu a ujištění o diskrétnosti. Pro zajištění dobré a uvolněné atmosféry bylo pro ně připraveno malé pohoštění v podobě kávy, minerální vody a zákusku. K zaznamenání rozhovoru byl zvolen digitální diktafon, protože účastníky výzkumu nijak neruší, neomezuje a nenarušuje průběh diskuze.

Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvořila skupina pedagogů, působících v ZŠ Přerov, Boženy Němcové 16. Záměrně byl vybrán vzorek pedagogů tak, aby v něm byly zastoupeny všechny specializace. Mezi zástupci pedagogů můžeme najít asistenta pedagoga, učitelku přípravného ročníku, prvního a druhého stupně. Dále je zde zastoupena výchovná poradkyně a ředitelka školy v jedné osobě. Jako zástupce školního poradenského pracoviště zde figuruje školní psycholog.

Data, která byla získána od respondentek metodou ohniskové skupiny, byla zpracována na základě otevřeného, axiálního a selektivního kódování.

A. Otevřené kódování

Jedná se o proces analýzy údajů, ve kterém se hledají klíčové jevy, které se kódují. Klíčové jevy se označují pojmy (kódy), které se pak dále mezi sebou porovnávají a třídí. Pojmy, které mají podobné vlastnosti, jsou seskupovány do kategorií.

Na základě analýzy vznikly kategorie:

1. Podporované záškoláctví, absence vzorů aneb nedostačující motivace ze strany rodičů.
Většina respondentek se shodla na tom, že nedostatečná motivace ze strany rodičů, strach z neúspěchu, podporované záškoláctví a absence vzorů, může značně ovlivnit přístup ke vzdělávání a jeho celkový výsledek. Respondentky se také shodly na tom, že nedostatek finančních prostředků na základní pomůcky a spotřební materiál značně komplikuje výuku.
2. Chudá slovní zásoba, živelnost, hlučnost neznamená mentální postižení.
Respondentky, které se vyjádřily k této kategorii, uvedly, že i když mají romské děti odlišné vstupní podmínky ke vzdělávání, jsou jejich rozumové

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

schopnosti většinou dobré. Z hlavních odlišností uvedly jazykovou bariéru, chudou slovní zásobu, temperament a jiné kulturní hodnoty.

3. Učitelka – „zasloužilá matka“ má větší respekt rodičů.
Všechny respondentky uvádějí, že při své práci velmi pociťují vliv odlišných životních hodnot Romů na vnímání a vztah dětí k učiteli. Jejich prvotní projevy úcty, vnímání autority a důvěryhodnosti učitelů jsou většinou založeny na postavení matky v rodině a její hodnoty.
4. Speciálně pedagogická pomoc udržuje děti v hlavním vzdělávacím proudu.
Všechny respondentky se shodly na tom, že speciální přístup je nutností při vzdělávání romských dětí v hlavním vzdělávacím proudu. Nejčastěji hovořili o speciálně pedagogické pomoci, individuálním přístupu, pomoci asistentů pedagoga a psychologa a nižším počtu žáků ve třídě.
5. Vysoká škola učitele nepřipraví na setkání s romským žákem.
Většina respondentek uvádí, že vzhledem k náročnosti a specifikům školy, která vzdělává romské děti, je příprava na vysokých školách nedostatečná. Poukazují na nedostatek zkušeností získaných praxí a na nutnost dalšího vzdělávání. Také ale uvádí, že někteří učitelé nejsou ochotni investovat do dalšího vzdělávání a nemají pocit, že by to potřebovali.
6. Positivní komunikace s rodiči zjednodušuje vzdělávání dětí.
Respondentky uvádějí, že komunikace, která je vedena v pozitivní rovině, je nezbytná pro dobrou spolupráci s rodinou. Vnímají, že pokud se daří dobře komunikovat s rodiči žáků, tak potom je i vzdělávání jejich dětí jednodušší. Díky dobré pozitivní komunikaci mezi učiteli a rodiči je možné minimalizovat původní despekt ke škole.
7. Školní poradenské pracoviště jako nový prvek ve školách aneb od nedůvěry ke spolupráci.
Všechny respondentky se shodly, že při zřízení nových pracovních pozic školního speciálního pedagoga a školního psychologa učitelé těmto funkcím nedůvěřovali. Vnímají dobrou komunikaci jako jednu z cest vedoucí k lepší informovanosti a následně k lepší spolupráci mezi nimi.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

8. S pedagogem všechno stojí a padá, aneb když chceš tu práci dělat, musíš hledat cesty.

Respondentky se shodly, že velký vliv na školní úspěšnost romských žáků má osobnost pedagogů a specialistů, kteří s dětmi pracují. Jako hlavní rysy, které ovlivňují pedagogickou a psychologickou práci, je ochota se stále přizpůsobovat novým potřebám žáků, přijímat nové názory a postupy, sebevzdělávat se a přistoupit na spolupráci.

9. Syndromem vyhoření trpíme všichni aneb od pedagogů k psychologům.
Z rozhovoru vyplývá, že práce s romskými dětmi je velmi psychicky náročná. Respondentky někdy cítí velké vyčerpání a pro pomoc se obracejí na své kolegy. Ne vždy je ale tato pomoc dostačující. Zatímco pro pedagogy je prevencí syndromu vyhoření podpora specialistů školního poradenského pracoviště, tak tito pracovníci jakoukoliv podporu postrádají.

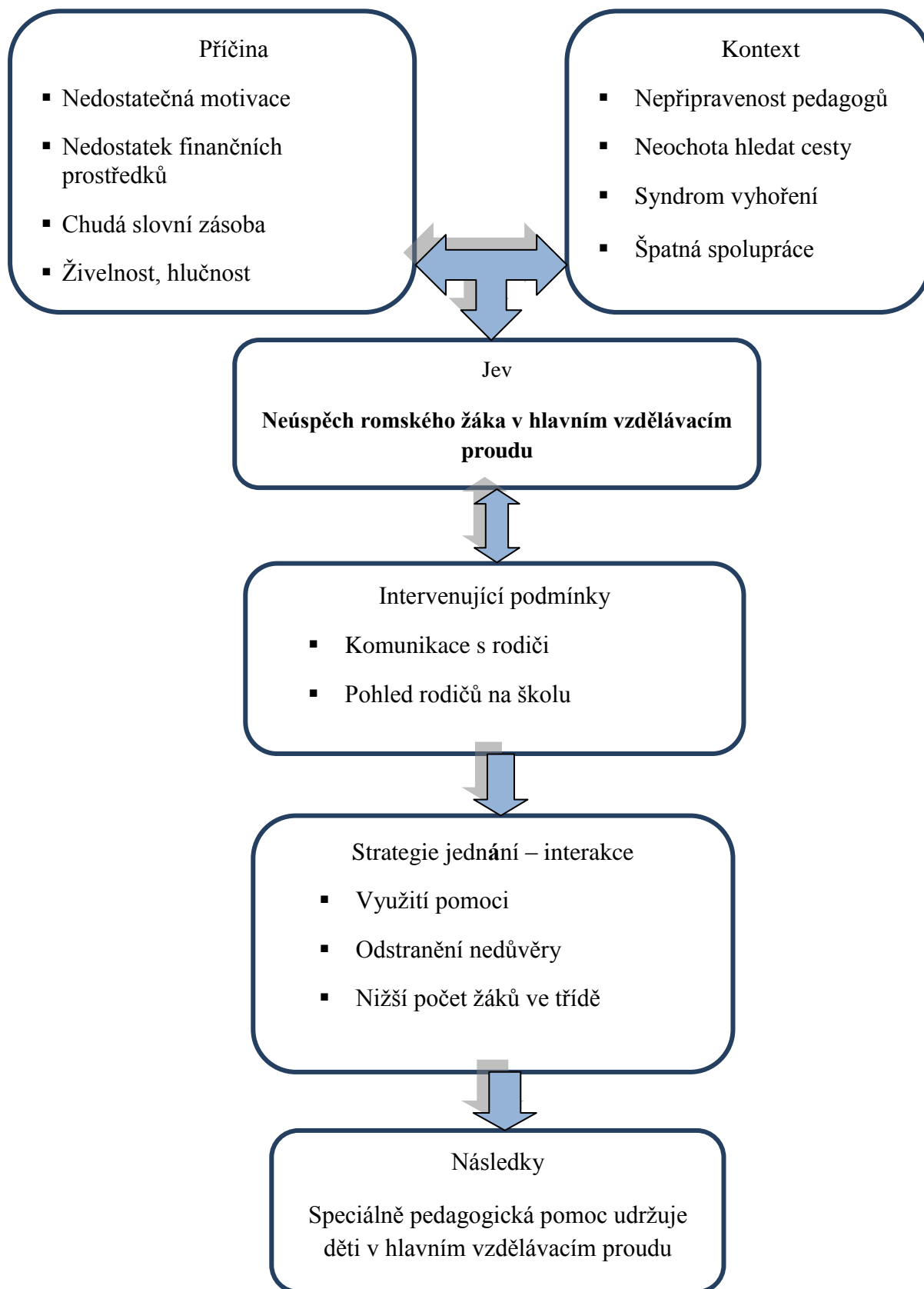
B. Axiální kódování

Poté co byla získaná data rozdělena do kategorií pomocí otevřeného kódování, následovala další etapa analýzy axiální kódování. Axiální kódování je soubor postupů, pomocí nichž jsou údaje po otevřeném kódování znovu uspořádány novým způsobem, prostřednictvím vytváření spojení mezi kategoriemi. To se činí v duchu kódovacího paradigmatu, které zahrnuje podmiňující jevy, strategie jednání a interakce a následky.

Díky paradigmatickému modelu je možno více přemýšlet o údajích. Jevem je nazvána celková myšlenka, která vznikla na základě otevřeného kódování. Tomuto jevu předchází určitá příčina, která spolu s kontextem vypovídá o tom, proč a v jakých podmínkách jev nastal. Jev přímo ovlivňuje intervenující podmínky, které participují na vytváření strategie jednání, interakce. V závěru vzniká jistý následek, který je výsledkem této strategie.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Paradigmatický model vytvořený v axiálním kódování

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Popis paradigmatického modelu v axiálním kódování

Jev Neúspěch žáka v hlavním vzdělávacím proudu vzniká na základě příčinných podmínek a je dále ovlivňován kontextem. Toto působení je vzájemné a probíhá oběma směry. Od jevu ke kontextu a od kontextu k jevu. Díky jevu vznikají intervenující podmínky, které také na daný jev působí a mají na něj vliv. Vlivem intervenujících a zároveň příčinných podmínek vzniká strategie jednání a dochází k následku.

Jako hlavní příčinu neúspěchu romského žáka v hlavním vzdělávacím proudu vidí respondentky nedostatečnou motivaci ze strany rodičů, která také nepřímo způsobuje chudou slovní zásobu. Díky těmto dvěma faktorům mají romské děti horší vstupní podmínky do vzdělávání. Dalšími podmínkami, které ovlivňují neúspěch, jsou podle respondentek temperament romských dětí, konkrétně živelnost a hluchost, které znemožňují vzdělávání při dodnes standardních metodách výuky. Nedostatek finančních prostředků ze strany rodiny, ale i ze strany školy danému problému také neprospívají. Protože někteří pedagogové nejsou připraveni na jiný způsob práce a nejsou ochotni hledat nové cesty, působení na tyto děti je nedostatečné. Neúspěch dětí pak tento stav jenom prohlubuje a přispívá k syndromu vyhoření pedagogů.

Komunikaci s rodiči vidí pedagogové jako jednu z podmínek, která ovlivňuje žákův úspěch. Pokud se podaří rodiče přesvědčit o tom, že je škola pro děti prospěšná a vznikne dobrá komunikace mezi rodinou a školou, pak to bude mít velký vliv na jeho vzdělávání. V případě, že rodiče nemají ke škole důvěru a komunikace nefunguje, pak je pravděpodobnost neúspěchu větší.

Na výše uvedené podmínky je nutno reagovat tak, že pedagogové, děti a rodiče začnou využívat speciálně pedagogické a psychologické pomoci na škole, která by jim měla pomoci zlepšit komunikaci, metodicky je podpořit a poskytnout jim krizovou intervenci. Důležité je však odstranění nedůvěry, která se vyskytuje u rodičů i učitelů. Důležitá je zde také individualizace výuky, která vyžaduje snížení počtu dětí ve třídě. Tato uvedená strategie má za následek to, že romské děti zůstávají v hlavním vzdělávacím proudu.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

C. Selektivní kódování

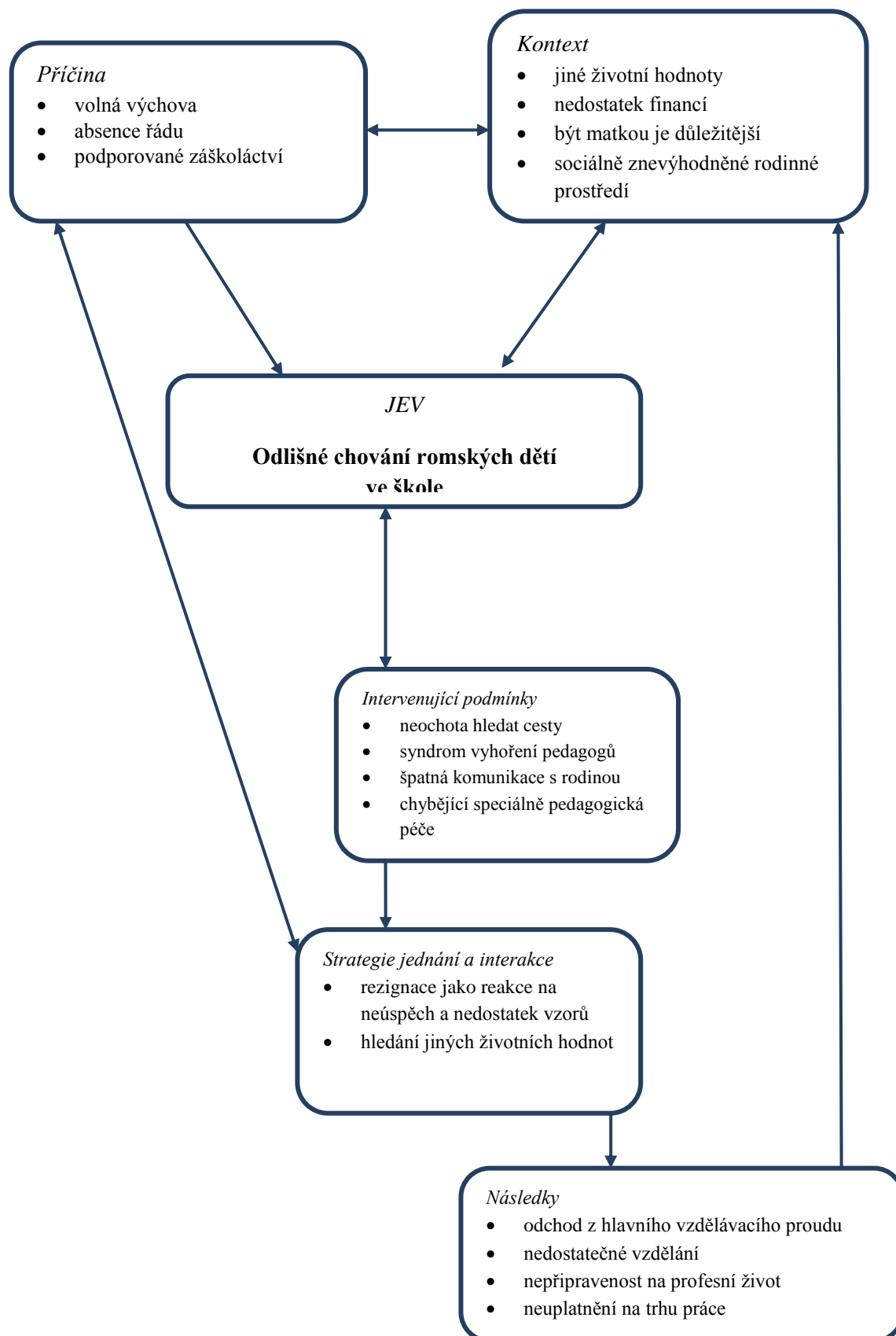
Selektivní kódování je závěrečnou fází analýzy údajů. Cílem selektivního kódování je identifikování klíčové kategorie, která se pak uvádí do vztahu k ostatním kategoriím. Centrální kategorie musí být dostatečně abstraktní, aby pojala všechna témata, která se nachází v ostatních údajích.

Po analýze podkladů, získaných v otevřeném a axiálním kódování, bylo zřejmé, že ústřední kategorií je „Odlíšné chování romských dětí ve škole“. Toto téma se prolíná celým příběhem, navazují na něj, nebo s ním mají společný znak všechny zjištěné skutečnosti.

Tato kategorie zahrnuje aspekty rodinného prostředí, motivace, vztahu k učitelům, vztahu učitelů k žákům, neúspěch ve vzdělávání, nutnost jiného přístupu, neuplatnění na trhu práce velmi souvisí s hlavním jevem celého výzkumu Edukací a školní úspěšností romského žáka

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Paradigmatický model vytvořený v selektivním kódování

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Popis paradigmatického modelu v selektivním kódování

Paradigmatický model vytvořený v selektivním kódování vyjadřuje to, jak respondentky vnímají a reagují na skutečnost, že romské děti mají ve škole odlišné chování. Tyto děti jsou ve škole hlučnější a živelnější, než děti majoritní společnosti. Často nerespektují autoritu, používají časté vulgarismy a bývají agresivnější. Při práci nevydrží dlouho sedět a chtějí být středem pozornosti. Školní docházku nevidí jako povinnost, a proto mají také zvýšenou absenci.

Příčinou tohoto chování je volná výchova ze strany rodičů a absence jakéhokoli řádu. Protože rodiče nevidí hodnotu ve vzdělání, své děti nepřímo v záškoláctví podporují. Všechny uvedené skutečnosti jsou přímo v kontextu s jinými životními hodnotami rodiny její špatné finanční situaci a celkově se sociálně znevýhodněným rodinným prostředím. Je zde kladen velký důraz na rodinu, a proto je, například pro dívky, mnohem důležitější být matkou, než se vzdělávat a být úspěšné ve své pracovní kariéře.

Vzájemně na sebe působí jev a intervenující podmínky. Díky odlišnému chování nejsou pedagogové ochotni hledat cesty, které by umožnily lepší podmínky ve vzdělávání romských dětí. Díky neúspěchu a špatné komunikaci s rodinou se u nich často projevuje syndrom vyhoření, což zpětně špatně působí na žáky a posiluje jejich chování. V případě, že by zde byla přítomna speciálně pedagogická pomoc a podpora psychologa, bylo by možné tyto projevy minimalizovat.

V opačném případě přichází rezignace dítěte na vzdělávání. Veškerá snaha je zničena dosavadním neúspěchem a nedostatkem vzorů. Přichází hledání jiných životních hodnot, které nemají základy v dobrém vzdělání a následně v uplatnění se na trhu práce.

Následkem je odchod hlavního vzdělávacího proudu a nedostatečné vzdělání, které vede k nepřipravenosti na profesní život a neuplatnění se na trhu práce. Tento následek potom zpětně způsobuje v budoucí generaci opět nedostatek financí, sociálně znevýhodněné rodinné prostředí a jiné životní hodnoty.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Interpretace zjištěných skutečností

V tomto kvalitativním výzkumu bylo zjišťováno, jaký vliv má poskytování speciálně pedagogických a psychologických služeb v hlavním vzdělávacím proudu na vzdělávání romského žáka a jak se na tuto problematiku dívají samotní pedagogové, kteří s těmito dětmi v základních školách pracují. Z výsledků vyplývá, že pedagogové jasně vnímají všechny překážky, které vedou k neúspěchu těchto žáků, a že jsou schopni navrhnout cesty, které tyto překážky minimalizují.

Pedagogové uvedli, že neúspěch romských dětí v hlavním vzdělávacím proudu není způsoben mentálním postižením. Naopak uvedli, že se úroveň jejich rozumových schopností nijak neliší od průměrné populace. Neúspěch je většinou způsobem jejich specifických, vnímáním jiných životních hodnot a hlavně deficitem vzniklým sociálně znevýhodněným prostředím, ve kterém vyrůstají. Také jazyková bariéra a chudá slovní zásoba způsobí, že jejich start ve vzdělávání je ztížený. V případě, že nastoupí na základní školu, která jim neposkytuje přístup zohledňující jejich specifika, nejsou schopny se s těmito překážkami vyrovnat. Velkou roli zde také hraje chybějící podpora rodiny a špatná motivace. Je velmi těžké pracovat s dítětem, které si myslí, že mu vzdělání k ničemu není a že do školy musí chodit jenom proto, aby rodina nepřišla o část finanční podpory. Jakékoliv peníze, které jsou vynaložené na vzdělání, jsou pro ně vyhozené. Tento despekt, který rodiče učitelům projevují, velmi ztěžuje jejich práci.

Tyto děti potřebují takový přístup pedagogů, který zohledňuje jejich specifika. Ideální by bylo, kdyby jim tento přístup uměl poskytnout pedagog na jakékoliv škole a kdyby tak mohly tyto děti fungovat spolu s dětmi majoritní společnosti. Bohužel vnímání společnosti a neschopnost pedagogů tento přístup poskytnout tuto variantu zatím vylučuje.

Jako jednu z cest, které by pomohly tuto problematiku řešit, je fungující systém speciálně pedagogické a psychologické pomoci přímo na jednotlivých základních školách a hlavně na základních školách, ve kterých se vzdělává větší počet romských a sociálně znevýhodněných žáků.

Speciální pedagogové a psychologové by měli učitelům pomoci s hledáním nových cest a metod vyučování zaměřených na pomoc jednotlivým žákům. Individuálně pracovat s žáky, které mají speciálně vzdělávací potřeby. Měli by pomáhat ve zprostředkování komunikace s rodiči, vtáhnout rodinu do dění ve škole a tím získat jejich podporu dobrou k pozitivní motivaci. V rámci své pracovní náplně by měli

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

minimalizovat projevy nevhodného chování dětí a posilovat pozitivní klima ve škole. Také krizová intervence nabídnutá nejen žákům a rodičům, ale také pedagogům může zmírnit syndrom vyhoření. Jak uvedli, tak syndromem vyhoření trpí také tito odborníci, a proto je důležité, aby se myslelo i na jejich osobní pohodu a další profesní rozvoj.

Nezanedbatelný je požadavek na snížený počet žáků ve třídě. Pedagogové si myslí, že i když je speciálně pedagogická pomoc nutná, tak musí participovat s individualizací výuky, která je s vysokým počtem dětí ve třídě nemožná. Také poukazují na to, že předškolní příprava by měla být samozřejmostí před vstupem do základního školství.

Zjednodušeně řečeno, že pokud tyto děti budou mít ke svému vzdělávání takové podmínky, které jsou jim zatím poskytovány jenom na základních školách praktických, pak není nutné je vzdělávat podle Rámcového vzdělávacího programu určeného pro děti s lehkým mentálním postižením, ale je možné je vzdělávat v hlavním vzdělávacím proudu.

V případě, že jim tyto podmínky nejsou poskytovány, pak tyto děti zažívají v hlavním vzdělávacím proudu pouze neúspěch a to snižuje jejich motivaci k dalšímu vzdělávání. Většinou odejdou z hlavního vzdělávacího proudu předčasně, což má za následek nedostačující vzdělání pro budoucí uplatnění na trhu práce. Ihned po absolvování povinné školní docházky zakládají rodinu, která je pro ně logickým řešením dané situace. Tímto se opět dostávají do špatné finanční situace a prostředí, ve kterém vychovávají další potomky, je opět sociálně znevýhodněné a méně podnětné. Jedinou cestou jak zastavit tento kolotoč, je udělat všechno proto, aby se vzdělanost v romské populaci zvyšovala.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

8. Závěr

Ve školském systému jsou řešeny otázky vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Jsou v něm definovány skupiny žáků, které spadají do systému speciálního školství a mohou být integrováni v běžných základních školách. Patří mezi ně žáci se zdravotním postižením, se zdravotním znevýhodněním, žáci mimořádně nadaní a žáci se sociálním znevýhodněním. Zvýhodnění, která plynou z jejich odlišnosti, jsou popsána ve vyhlášce 73/2005 sb., bohužel děti se sociálním znevýhodněním již v této vyhlášce uvedeny nejsou. Také v diagnostice žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí jsou patrné nedostatky. Potom dochází k tomu, že tyto děti, které potřebují pomoc se zařazením do hlavního vzdělávacího proudu, na tuto pomoc nedosáhnou.

Díky projektu „ ZŠ Boženy Němcové-centrum podpory žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí“ na jistou pomoc dosáhlo přibližně 150 žáků školy.

Z výzkumného šetření, které probíhalo na ZŠ Přerov, Boženy Němcové 16, je zřejmé, že děti bojují nejen s bariérami, které vyplývají z jejich sociokulturně znevýhodněného prostředí, ale také s bariérami týkajícími se neznalosti problematiky jejich učiteli. Sami pedagogové vnímají pomoc školního poradenského pracoviště jako nutnost pro jejich metodické vedení a pro školní úspěšnost těchto dětí v hlavním vzdělávacím proudu. Je pozitivní, že učitelé tento problém vnímají a mají snahu ho i řešit. Je zřejmé, že k řešení, které popisují i odborníci na danou problematiku, přišli tito pedagogové svou praxí. Z toho je patrné, že tato cesta není jen nějaký experiment, ale že by mohla mít dobrou perspektivu.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Poznámky:

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Aktivity projektu budou v rámci udržitelnosti zachovány minimálně do 30. 6. 2017.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Další tituly, které jsou součástí sborníku

esf evropský sociální fond v ČR EVROPSKÁ UNIE MŠMT MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

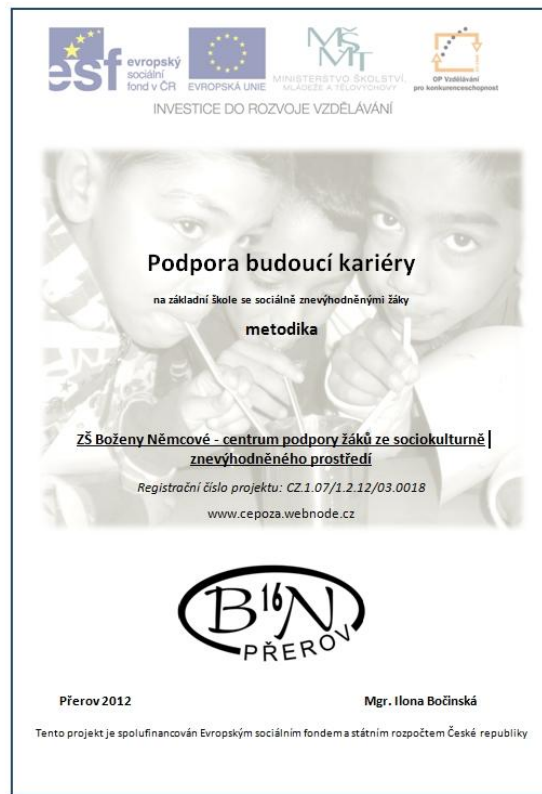
Speciálně pedagogická činnost
na základní škole se sociálně znevýhodněnými žáky
metodika

ZŠ Boženy Němcové - centrum podpory žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.2.12/03.0018
www.cepoza.webnode.cz

Přerov 2012 Mgr. Bronislava Valentová

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

esf evropský sociální fond v ČR EVROPSKÁ UNIE MŠMT MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

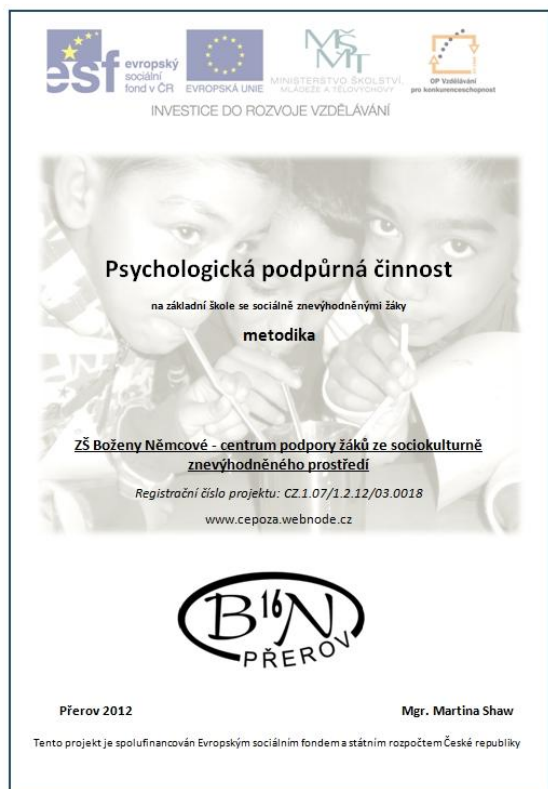
Podpora budoucí kariéry
na základní škole se sociálně znevýhodněnými žáky
metodika

ZŠ Boženy Němcové - centrum podpory žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.2.12/03.0018
www.cepoza.webnode.cz

Přerov 2012 Mgr. Ilona Bočinská

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

esf evropský sociální fond v ČR EVROPSKÁ UNIE MŠMT MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

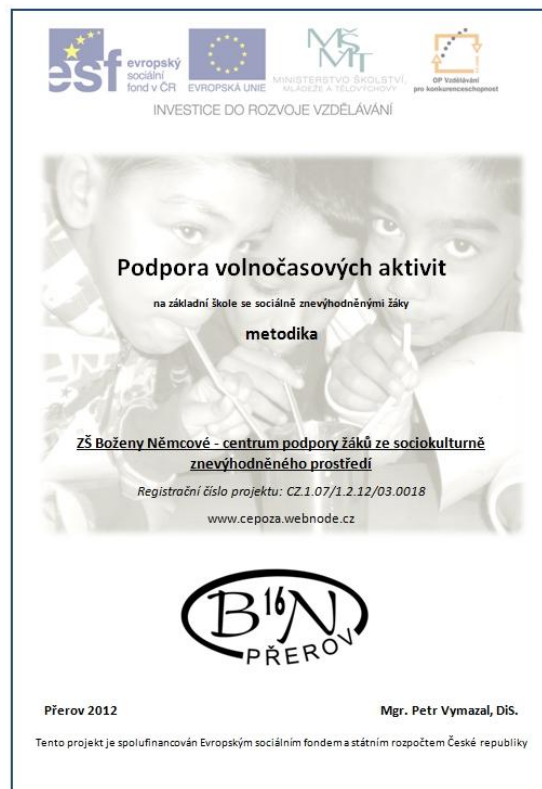
Psychologická podpůrná činnost
na základní škole se sociálně znevýhodněnými žáky
metodika

ZŠ Boženy Němcové - centrum podpory žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.2.12/03.0018
www.cepoza.webnode.cz

Přerov 2012 Mgr. Martina Shaw

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

esf evropský sociální fond v ČR EVROPSKÁ UNIE MŠMT MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Podpora volnočasových aktivit
na základní škole se sociálně znevýhodněnými žáky
metodika

ZŠ Boženy Němcové - centrum podpory žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.2.12/03.0018
www.cepoza.webnode.cz

Přerov 2012 Mgr. Petr Vymazal, DiS.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky